

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Бакланова Н. М., Столяренко Д. Є.

У статті розглядаються деякі проблеми правового виховання студентської молоді України.

Ключові слова: правове виховання, правова культура, правова свідомість, правові відносини, правовий світогляд.

ПРАВОВОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Бакланова Н. М., Столяренко Д. Є.

В статье рассматриваются некоторые проблемы правового воспитания студенческой молодежи Украины.

Ключевые слова: правовое воспитание, правовая культура, правовое сознание, правовые отношения, правовое мировоззрение.

LEGAL EDUCATION OF STUDENT'S YOUTH

Baklanova N., Stolyarenko D.

In article some problems of legal education of student's youth of Ukraine are considered.

Keywords: legal education, legal culture, legal consciousness, legal relations, legal outlook.

Правове виховання молоді є *найактуальнішою* і, одночасно, найскладнішою проблемою розбудови вільного, демократичного суспільства та правової держави в Україні. Правова культура, являючи собою суб'єктивну сферу правових відносин, що унаочнюється у стереотипах правової свідомості та правомірної поведінки, є найконсервативнішим компонентом правової системи. Вона змінюється значно повільніше, ніж нормативні та інституційні її чинники. Проте саме зміна правової культури надає новим суспільно-правовим відносинам стабільності.

Постановка проблеми. У сучасній педагогіці часто ставиться питання про правове виховання молоді. Молоде покоління обвинувачується в правовому нігілізмі. При цьому ставиться завдання викорінювання правового інфантилізму й правового нігілізму молоді, як небажаних соціальних явищ, що заважають ефективному становленню громадянського суспільства й правової держави в Україні.

Однак варто відзначити, що молодь формується в рамках певного суспільства, традицій певної правової системи. Всі наші потреби й бажання, всі наші цінності й інтереси більшою мірою сформульовані через інститути системи, а не через особисту ідентифікацію. Інститути держави формують наші сприйняття законів і права, інститути культури провокують наші потреби, інтереси й цінності, інститути освіти соціалізують нас для необхідної адаптації в суспільстві. Самоідентифікація вже не виходить із внутрішнього "я", вона заповнена шаблонами й стереотипами сучасної системи.

В українському суспільстві, що трансформується, індивід досить складно сприймає себе як елемент соціальної системи. Тому поряд із присутністю інтерсуб'єктивності, іншою характеристикою суб'єктів є їхня розгубленість і де-

зорієнтація у суспільстві. У суспільстві молодіжна субкультура з'являється як динамічна система, що відбиває свою здатність реагувати як на зовнішні, так і на внутрішні процеси, що допомагає адаптуватися до умов існування.

Для багатьох українських молодих людей настає епоха фальші, коли замість щирих цінностей на перший план виходить упакування, ілюзія. Молодь все більш негативно дивиться на навколишній світ, оскільки він перетворюється в подобу реклами. Ріст комерціалізації стає переважним в культурі, що накладає на ціннісні установки української молоді негативне відношення до цінностей, у тому числі й правових.

Все частіше це виражається в зневазі до діючих у суспільстві правил і норм поведінки, або в запереченні їх. Нове покоління заново формує своє сприйняття світу, оскільки може розраховувати тільки на себе. Постійний пошук себе, самовизначення, підвищення знань і кваліфікації стають основними ціннісними орієнтирами української молоді.

Допомогти молоді розібратися в реаліях сучасного життя, зрозуміти закони й закономірності змін у політико-правовій сфері України можна тільки в рамках систематичної цілеспрямованої роботи з "поліпшення" образу права в очах студентів. У цій роботі повинні брати участь не тільки викладачі, але й батьки, а також органи влади, своїм позитивним прикладом і діями, спрямованими на помітне поліпшення правопорядку й законності в суспільстві. Не все з перерахованого в можливостях ВНЗ, технікумів, училищ та інших закладів освіти, однак якусь позитивну роль у пошуку молоді людиною свого місця в житті, становленні напряму думок і еволюції поведінки може зіграти й викладач, направляючи студента до формування самостійної позитивної життєвої позиції.

Виклад основного матеріалу. У Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського правову підготовку здійснює кафедра всевітньої історії, яка забезпечує викладання студентам усіх спеціальностей курсів: «Основи правознавства» та «Основи конституційного права України». Особлива увага приділяється підготовці майбутніх учителів історії, які крім вищезначених курсів ще вивчають дисципліни «Цивільне право України», «Земельне право і охорона довкілля», «Кримінальне право України» та «Адміністративне право України». Вивчення цих дисциплін дає набуття правових знань, навичок та вмінь, а курси «Історія держави і права України» та «Теорія держави і права» сприяють формуванню поваги до права, закону, прав та свобод людини, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових установок поведінки та мотивації правомірної поведінки тощо. Матеріали цих курсів містять великий обсяг фактів і теоретичних положень, що характеризують політико-правову систему України вчора й сьогодні.

Однак, у рамках сучасного компетентнісного підходу, особистісно-діяльнісної орієнтації навчання, викладачам з правових дисциплін не слід давати на заняттях однозначні трактування подій, підносячи студентам як останню істину.

Вивчаючи матеріал, що особливо ставиться до права й політики, студенти повинні самостійно розібратися в явищах і подіях, визначити власну думку про них, проаналізувати й спробувати прогнозувати їхній наслідок.

Правова система не формується раптом, а є закономірним поступовим процесом, що формується довгі роки, у результаті чого в ній знаходять висв-

ітлення традиції, культури, менталітету суспільства. Тому вивчення сучасного стану правової системи України за методикою радянського часу недоцільно, воно не приводить студентів до формування цілісної картини, не дає їм зробити вірні висновки про зміни, що відбулися.

Для поліпшення «міжджу» українського права в очах студентів авторка цієї статті, доцент Бакланова Н. М., у рамках курсу «Теорія держави та права», який вона викладає, проводить семінари, на яких піднімаються актуальні й значимі для формування правового виховання теми, наприклад, «Права людини: трансформація в ХХ ст.», «Правозахисники й правозахисні організації в радянський час і в сучасній Україні» або ж «Правова культура українського суспільства».

Таке вивчення дозволяє поглиблювати фактичні знання студентів з правознавства, а також розвиває навички логічного мислення, самостійної пізнавальної діяльності, сприяє формуванню інтелектуально-пізнавальних, соціально-світоглядних і громадянських компетенцій молоді.

Приведемо приклади різних завдань, тем для дискусій, питань, що можуть бути використані викладачами при вивченні названих тем. Починаючи готуватись до семінарського заняття, викладач повинен зацентрувати увагу студентів на вивченні раніше, ще в старшій школі поняття, а саме поняття прав людини, види прав людини, відбиття основних прав у Конституції й міжнародних документах - і опиратися на них при плануванні семінару.

Розмовляючи зі студентами про права людини в Україні, гарантії цих прав, їхньої непорушності, викладачі часто бачать негативне, скептичне відношення молодих людей до даної проблеми. Молодь активно, часто стихійно, впитує негативи сучасних реалій, у тому числі й у правовій сфері. Звідси формується якийсь звинувачувальне відношення до влади за бездіяльність до прорахувань із боку чиновників і правоохоронних органів. Студенти не вірять у можливість права й законність, як головну цінність українського суспільства. Отже, завданням педагога стає переконання молоді, спрямування її до позитивних змін у правовій системі, формування оптимістичних настроїв відносно політико-правових перетворень на сучасному етапі.

Однак, як уже говорилося, тільки вмовляння або оптимістичні прогнози, що виходять від викладача («все йде до покращення»), результату не приносять. Ефективніше запропонувати студентам самим розібратися в проблемах і труднощах правового реформування, з якими зіштовхнулася Україна сьогодні, запропонувати перспективні напрямки.

Так, при вивченні теми «Права людини: трансформація в ХХ ст.» студентам може бути запропоноване завдання з аналізу правових документів, текстів всіх Конституцій нашої країни (ХХ століття).

Метою завдання є:

- а) співвіднесення студентами реалій і формальних положень по гарантіях і забезпеченню прав людини протягом усього ХХ ст.;
- б) формулювання висновків про зміни, що відбуваються сьогодні;
- в) оцінка їх у зв'язку зі станом правової системи минулих років;
- г) співвіднесення якості й кількості змін у сьогоднішній і в радянській Україні;

д) висування прогнозів подальшого розвитку правової системи України, у тому числі гарантії прав людини.

Для проведення такого заняття студенти повинні вибрати в Конституції СРСР 1929 р., Конституції СРСР 1937 р., Конституції СРСР 1978р., Конституції України 1996 р. статті, що мають відношення до забезпечення й гарантії прав людини. Для цього завчасно студенти забезпечуються текстами документів (доцільно орієнтувати їх на самостійний пошук документів, наприклад в Інтернеті). У процесі фронтальної роботи на занятті студентам може бути запропонована робота із заповнення таблиці, у яку вноситься назва документа й права людини, що містяться в ньому. Далі в ході загального обговорення студенти коментують, які із заявлених прав були реально гарантовані й виконувалися в країні в той момент, а які ні й чому.

Графа відображення прав людини в Конституціях заповнюється студентами в процесі роботи із джерелами, вказується номер статті, якщо права не відображені - ставиться прочерк. Графа реального втілення прав у життя заповнюється в процесі обговорення, під час якого учні приводять приклади з історії та повсякденного життя (для сучасного етапу). Така робота, з однієї сторони, розвиває дослідницькі вміння студентів, з іншого - змушує їх активізувати пізнавальні й розумові процеси: аналізувати, зіставляти, логічно мислити.

У процесі роботи студентам також пропонується подумати над питаннями:

1. Чи є позбавлення реальних прав людини в радянський час причиною сучасних проблем у сфері реалізації й захисту прав? Що представляє найбільші труднощі: установки влади або установки народу?

2. Чи можна Конституцію 1937 р. з повною підставою назвати Конституцією для людини, народу?

3. Чи представляє цінність правовий документ, якого реально не дотримуються?

4. Які міри можна прийняти для відновлення світлого образу права в очах сучасних українців?

5. Основний Закон якого періоду можна назвати більш відповідним до заявлених у ньому права та їх гарантії?

Завдання такого типу дозволяють систематизувати накопичені знання студентів, формують цілісний погляд на проблему, сприяють побудові власних поглядів; спроєктувати варіанти подальшого прогресу в політико-правовій сфері, а також брати участь в обговоренні, відстоювати свою позицію, коректувати вихідні погляди, виробляти аксиологічні правові установки.

Аналогічна робота може бути проведена при вивченні теми "Правозахисники й правозахисні організації в радянський час і в сучасній Україні".

У процесі вивчення даної теми задучаються знання студентів з вивчених раніше термінів з «Основ правознавства» (права людини, правовий захист, правозахисні організації, Інститут уповноважених по правах людини), з історії у старших класах (дисидентська діяльність, боротьба з інакомисленням, життя й діяльність академіка А.Д.Сахарова, Е.Боннер та інших правозахисників радянського часу), з літератури (творчість А. І.Солженицина).

Під час вивчення теми відбувається узагальнення знань студентів про правовий захист у нашій країні, більш глибоке усвідомлення важливості правозахисної діяльності самовідданих людей у радянський час, що не злякалися гонінь, в'язниць, психічних лікарень та висилки із країни, а також непростоті, часто небезпечної роботи сучасних правозахисників.

Студентам пропонується підготувати повідомлення про правозахисну діяльність яскравих представників різних епох, розповісти про труднощі, з якими вони зіштовхувалися, про суспільне визнання їхньої праці. Крім того, на семінарі можна провести дискусію, у центрі якої реальні ситуації, що трапляються у нашій країні кожного дня.

Отже, вкрай важлива така активна проблемно-пошукова діяльність студентів при вивченні правових питань у курсі «Теорія держави і права», тому що саме вона змушує більшість із них переглянути споконвічні негативні погляди на право й права, як «чужі», дані кимось або чимось, які мають досить мало реальної сили на явища, що існують у нашій державі. В студентській молоді формується погляд на право, як феномен, що існує в суспільстві й для користі суспільства. Змінити відношення до якого людина може, тільки краще вивчивши свої права й обов'язки, поважаючи право та закон і прагнучи зробити суспільство навколо себе ще більш гуманнішим та законнішим.

Література:

1. Назаренко Є. В. До поняття правової культури // Правова культура і підприємництво. – Донецьк. – 1999. – С. 17-22.
2. Сальников В. П. Правовая культура: теоретико-методологический аспект: Автореф. дисс. докт. юрид. наук. – Ленинград, 1990.- 22 с.
3. Смоленский М. Б. Правовая культура, личность и гражданское общество в России: Формула взаимообусловленности // Правоведение. 2003. № 1. - С. 197-204.
4. Цветков А. О формировании правовой культуры в современной России // Власть. 2007. № 1. - С. 22-27.
5. Шупінська О. Загальне і особливе у співвідношенні категорій правової та юридичної культури // Право України. – 1998. - №11. – С. 131-135.

ПРОБЛЕМА ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ У СТИЛІСТИЦІ

УДК: 378.03+4.79+417

Фоміна І. Л.

У статті розкривається сутність поняття «образне мовлення» з позицій стилістики, визначаються основні засоби розвитку образного мовлення майбутніх філологів.

Ключові слова: стилістика, художній стиль, образне мовлення, засоби розвитку образного мовлення.

В статье раскрывается сущность понятия «образная речь» с позиций стилистики, определяются основные средства развития образной речи будущих филологов.

Ключевые слова: стилистика, художественный стиль, образная речь, средства развития образной речи.